

21 Cdo 920/2003

ČESKÁ REPUBLIKA
ROZSUDEK

JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší soud České republiky rozhodl v senátě složeném z předsedy JUDr. Zdeňka Novotného a soudců JUDr. Ljubomíra Drápala a JUDr. Mojmíra Putny v právní věci žalobkyně M. K., zastoupené advokátem, proti žalovaným 1) S. Ž., a.s., zastoupenému advokátkou, a 2) 1. s. a k. v.o.s., jako správci konkursní podstaty úpadce S. Ž., spol. s r. o., za účasti Č. p. a.s., jako vedlejšího účastníka na straně žalovaného 1), o odškodnění nemoci z povolání, vedené u Okresního soudu v České Lípě pod sp. zn. 15 C 1011/2001, o dovolání žalovaného 1) proti rozsudku Krajského soudu v Ústí nad Labem - pobočky v Liberci ze dne 26. listopadu 2002 č.j. 36 Co 414/2002-101, takto:

Rozsudek krajského soudu se zrušuje a věc se vrací Krajskému soudu v Ústí nad Labem k dalšímu řízení.

O d ů v o d n ě n í :

Žalobkyně se domáhala, aby jí žalovaný 1) zaplatil na náhradě za ztrátu na výdělku po skončení pracovní neschopnosti za období od 1.7.1999 do 30.6.2001 částku 248.007,- Kč s 8% úrokem z prodlení od 1.7.2001 do zaplacení a aby jí od 1.7.2001 platil pravidelný měsíční peněžitý důchod ve výši 11.129,80 Kč. Žalobu odůvodnila tím, že u žalovaného 1) (dříve Č. Ž. a.s.) pracovala od roku 1979 jako dělnice ve výrobě (slévárenská dělnice) a že ke konci roku 1994 se u ní „výrazně začala projevovat“ nemoc z povolání, zařazená v seznamu nemocí z povolání pod č. 29 (syndrom karpálního tunelu vpravo a radiální styloiditida vpravo). Protože po operaci karpálního tunelu na pravé ruce v lednu 1995 již nemohla dále vykonávat stávající práci, od 1.6.1995 po ukončení pracovní neschopnosti nastoupila u žalovaného 1) na základě dohody o změně pracovní smlouvy na méně placené místo účetní. Žalovaný 1) jí sice poskytl (prostřednictvím vedlejšího účastníka) náhradu za bolest, za ztížení společenského uplatnění a náhradu za ztrátu na výdělku po dobu pracovní neschopnosti, odmítá jí však nahradit ztrátu na výdělku po skončení pracovní neschopnosti, která jí vzniká od června 1995; žalobkyně tento nárok uplatnila „vědoma si možné námitky promlčení“ až od 1.7.1999.

Žalovaný 1) namítal, že smlouvou o prodeji části podniku ze dne 12.12.1994 prodal provoz slévárny v Ž. (kde žalobkyně v té době pracovala) S. Ž. spol. s r.o., přičemž „v souladu se smlouvou a zejména § 480 obchodního zákoníku“ přešly na kupujícího práva a závazky vyplývající z pracovněprávních vztahů k zaměstnancům podniku podle seznamu, ve kterém byla uvedena i žalobkyně. Žalovaný 1) sice byl posledním zaměstnavatelem žalobkyně před nahlášením nemoci z povolání, avšak za škodu jí způsobenou neodpovídá, neboť žalobkyně u něho nepracovala za podmínek, za nichž může vzniknout nemoc z povolání.

Okresní soud v České Lípě [poté, co usnesením ze dne 27.12.2001 č.j. 15 C 1011/2001-50, potvrzeným usnesením Krajského soudu v Ústí nad Labem - pobočky v Liberci ze dne 14.2.2002 č.j. 36 Co 55/2002-58 připustil, aby do řízení přistoupila jako žalovaná 2) S. Ž. spol. s r. o. (která je nyní v konkurzu a se sídlem v H., Š. č. 471)] mezitímním rozsudkem ze dne 20.6.2002 č.j. 15 C 1011/2001-82 rozhodl, že „žalovaná 2) odpovídá za škodu způsobenou žalobkyni nemocí z povolání“. Soud prvního stupně dospěl k závěru, že na základě smlouvy o prodeji části podniku (provozu slévárny v Ž., kde vznikla nemoc z povolání žalobkyně, zjištěná ke dni 13.4.1995) uzavřené dne 12.12.1994 mezi žalovanými přešla na žalovanou 2) „v souladu s § 480 obch. zák“ práva a povinnosti z pracovněprávního vztahu mezi žalovaným 1) a žalobkyní, včetně povinnosti k

odškodnění nemoci z povolání žalobkyně. Na tomto závěru podle jeho názoru „nic nemění skutečnost“, že žalobkyně z důvodu dlouhodobé pracovní neschopnosti (v níž byla i v okamžiku přechodu práv a povinností týkajících se předváděné části podniku) fakticky žádnou práci u žalované 2) nevykonávala a že od 1.6.1995 nastoupila u žalovaného 1) jako účetní.

K odvolání žalobkyně a žalované 2) Krajský soud v Ústí nad Labem - pobočka v Liberci rozsudkem ze dne 26.11.2002 č.j. 36 Co 414/2002-101 rozsudek soudu prvního stupně změnil tak, že „základ žalobního nároku je zcela opodstatněný ve vztahu k žalovanému 1)“. Odvolací soud zdůraznil, že ve smyslu ustanovení § 190 odst. 3 zák. práce odpovídá za škodu vzniklou nemocí z povolání zaměstnavatel, u kterého zaměstnanec naposledy pracoval, přičemž podle jeho názoru „zákon má nepochybně na mysli faktický, tj. skutečný výkon práce, v tomto případě výkon práce slévárenské dělnice; jakýkoliv jiný výklad by šel proti účelu a smyslu právní úpravy odpovědnosti za nemoc z povolání“. Protože z provedených důkazů vyplynulo, že žalobkyně od roku 1979 pracovala u žalovaného 1) jako slévárenská dělnice „až do doby, kdy se podrobila operaci karpálního tunelu na pravé ruce – nejpozději 25.1.1995“, a poté z důvodu snížené pracovní schopnosti uzavřela s žalovaným 1) dne 29.5.1995 dohodu o změně pracovní smlouvy ohledně druhu práce na účetní [což „nelze vyložit jinak, než, že žalovaný 1) v té době považoval žalobkyni stále za svoji zaměstnankyni“], kterou vykonávala až do roku 1997, kdy jí byl přiznán plný invalidní důchod, odvolací soud dovodil, že „podmínky pro vznik odpovědnosti za nemoc z povolání jsou zcela na straně žalovaného 1)“, u kterého 14 let pracovala za podmínek, z nichž vzniká nemoc z povolání. Skutečnost, že žalobkyně byla uvedena na seznamu zaměstnanců v příloze kupní smlouvy o prodeji části podniku ze dne 12.12.1994, nemůže mít podle jeho názoru za následek odpovědnost žalované 2), neboť žalobkyně fakticky nikdy k žalované 2) do pracovního poměru nenastoupila, nebyla jí přidělena žádná práce, žádnou práci u ní neodvedla a tudíž „u žalované 2) nepracovala za podmínek, z nichž vzniká nemoc z povolání“.

Proti tomuto rozsudku odvolacího soudu podal žalovaný 1) dovolání. Namítal, že podle ustanovení § 190 odst. 3 zák. práce nemůže nést odpovědnost za škodu způsobenou žalobkyni nemocí z povolání, neboť smlouvou o prodeji části podniku ze dne 12.12.1994 prodal provoz slévárny v Ž., ve kterém vznikla žalobkyni nemoc z povolání, žalované 2), na niž na základě této skutečnosti podle ustanovení § 476 a násl. obch. zák. přešla veškerá práva a závazky převáděné části podniku, včetně práv a povinností z pracovněprávních vztahů k zaměstnancům provozu slévárny. Okamžikem podpisu této smlouvy tudíž žalovaná 2) převzala i povinnost k odškodnění nemoci z povolání žalobkyně „nezávisle na tom, zda žalobkyně začala pro žalovanou 2) ve skutečnosti vykonávat práci“. Žalovaný 1) navrhl, aby dovolací soud napadený rozsudek odvolacího soudu zrušil a aby věc vrátil tomuto soudu k dalšímu řízení.

Nejvyšší soud České republiky jako soud dovolací (§ 10a o.s.ř.) po zjištění, že dovolání bylo podáno proti pravomocnému rozsudku odvolacího soudu oprávněnou osobou (účastníkem řízení) v zákonné lhůtě (§ 240 odst. 1 o.s.ř.) a že jde o rozsudek, proti kterému je podle ustanovení § 237 odst. 1 písm. a) o.s.ř. dovolání přípustné, přezkoumal napadený rozsudek bez nařízení jednání (§ 243a odst. 1, věta první o.s.ř.) a dospěl k závěru, že dovolání je opodstatněné.

Podle ustanovení § 190 odst. 3 zák. práce za škodu způsobenou zaměstnanci nemocí z povolání odpovídá zaměstnavatel, u něhož zaměstnanec pracoval naposledy před jejím zjištěním v pracovním poměru za podmínek, z nichž vzniká nemoc z povolání, kterou byl postižen. Odpovědnost za škodu při nemoci z povolání je tzv. objektivní odpovědností; zaměstnavatel tedy odpovídá za samotný výsledek (za škodu), aniž je uvažováno jeho zavinění.

Z hlediska skutkového stavu bylo v posuzované věci zjištěno (správnost skutkových zjištění v tomto směru dovolatel nenapadá), že na základě pracovní smlouvy ze dne 1.2.1979 žalobkyně pracovala u žalovaného 1) (dříve Č. Ž. a.s.) jako slévárenská dělnice v provozu slévárny v Ž., za podmínek z nichž vzniká nemoc z povolání uvedená v příloze č. 1 (seznam nemocí z povolání) tehdy platné

vyhlášky č. 149/1988 Sb. pod položkou 29, tj. onemocnění kostí, kloubů, šlach a nervů končetin z dlouhodobého, nadměrného, jednostranného zatížení. V době pracovní neschopnosti žalobkyně žalovaný 1) smlouvou o prodeji části podniku ze dne 12.12.1994 s účinností k témuž datu prodal provoz slévárny v Ž. žalované 2) S. Ž. spol. s r.o. (od 2.4.2003 v konkursu). Podle lékařské zprávy MUDr. H. ze dne 25.1.1995 byla žalobkyně k tomuto datu „po operaci karpálního tunelu na pravé ruce a v důsledku těžké práce má sníženou (pracovní) schopnost vpravo“. Po ukončení pracovní neschopnosti žalobkyně dne 1.6.1995 nastoupila u žalovaného 1) na základě dohody o změně pracovní smlouvy ze dne 29.5.1995 jako účetní; tuto práci vykonávala až do 23.10.1997, kdy byl její pracovní poměr k žalovanému 1) rozváznán dohodou z důvodu odchodu do plného invalidního důchodu. Dne 7.12.1998 vystavila nemocnice v Ú., oddělní nemoci z povolání, hlášení nemoci z povolání (syndrom karpálního tunelu vpravo a radiální styloiditida vpravo) s datem zjištění ke dni 13.4.1995.

Za tohoto skutkového stavu je pro posouzení otázky, který z žalovaných nese odpovědnost za škodu způsobenou žalobkyni nemocí z povolání (tj. který z žalovaných je v daném sporu pasivně věcně legitimován), především podstatné, zda na základě smlouvy o prodeji části podniku ze dne 12.12.1994 přešla na žalovanou 2) práva a povinnosti z pracovněprávního vztahu žalobkyně k žalovanému 1), včetně závazku k náhradě škody způsobené žalobkyni nemocí z povolání.

Přechod práv a povinností z pracovněprávních vztahů je zákoníkem práce (ve znění účinném v době uzavření smlouvy o prodeji části podniku ze dne 12.12.1994, tj. ve znění účinném před 1.10.1995, kdy nabyt účinnosti zákon č. 118/1995 Sb., kterým se mění a doplňují některé zákony v souvislosti s přijetím zákona o státní sociální podpoře) upraven v ustanoveních § 249 až 251b (ustanovení § 251 zák. práce upravuje uspokojení nároků zaměstnanců zaměstnavatele, který byl zrušen). K přechodu práv a povinností z pracovněprávních vztahů na jiného zaměstnavatele však dochází nejen podle uvedených ustanovení zákoníku práce, ale i v dalších případech stanovených právními předpisy (srov. např. § 59 odst. 3 nebo § 480 a § 487 obch. zák., § 27a zákona č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání ve znění pozdějších předpisů, § 17 zákona č. 92/1991 Sb., o podmínkách převodu majetku státu na jiné osoby, ve znění pozdějších předpisů). K přechodu práv a povinností z pracovněprávních vztahů od dosavadního zaměstnavatele (dosavadního subjektu odpovědnostního vztahu) na jiného zaměstnavatele může dojít toliko na základě právního předpisu, a je vyloučeno, aby nastal jen kupř. na základě smluvního ujednání zaměstnavatelských subjektů (srov. rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 9.6.1999 sp. zn. 21 Cdo 253/99, uveřejněný v časopise Soudní rozhledy č. 6, roč. 1999, a rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 29.8.1994, sp. zn. 6 Cdo 82/94, uveřejněný ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. 38, roč. 1995). Proto již z tohoto hlediska nemůže mít - jak k tomu dospívá, byť z nepřiléhavých důvodů, i odvolací soud - právní význam skutečnost, zda vůbec, popřípadě v jakém rozsahu, byl v kupní smlouvě o prodeji části podniku uzavřené dne 12.12.1994 mezi žalovanými sjednán v rámci přechodu práv a povinností na nabyvatele též přechod pracovněprávních vztahů včetně závazků z odpovědnostního vztahu vůči žalobkyni, neboť v tomto směru není vůli účastníků přiznávána jakákoli relevance.

Převáděný podnik (jeho část tvořící samostatnou organizační složku) představuje jako organizovaný útvar nejen určitý soubor věcí, práv, a jiných majetkových hodnot, které slouží k plnění jeho úkolů. Organickou součástí tohoto souboru (jeho části) je i osobní prvek (zaměstnanci v něm působící). V zájmu zachování této jednoty hmotných, osobních i nehmotných složek podnikání, jež jsou ve svém souhrnu předpokladem ekonomické funkčnosti podniku, právní předpis stanoví, že práva a povinnosti vyplývající z pracovněprávních vztahů k zaměstnancům podniku (jeho části) přecházejí z prodávajícího na kupujícího (srov. § 480, § 487 obch. zák.).

K základním právům a povinnostem vyplývajícím z pracovního poměru náleží - kromě jiného - povinnost (a právo) zaměstnavatele přidělovat zaměstnanci práci podle pracovní smlouvy, platit mu za vykonanou práci mzdu, vytvářet podmínky pro úspěšné plnění jeho pracovních úkolů a dodržovat ostatní pracovní podmínky stanovené právními předpisy nebo kolektivní nebo pracovní smlouvou, a tomu odpovídající povinnost (a právo) zaměstnance podle pokynů zaměstnavatele konat osobně

práce podle pracovní smlouvy ve stanovené pracovní době a dodržovat pracovní kázeň [§ 35 odst. 1 písm. a) a b) zák. práce]. Z povahy věci vyplývá, že uvedená práva a povinnosti kupující přejímá v té kvalitě a s těmi vlastnostmi, jimiž se vyznačovaly u prodávajícího, včetně podmínek, za kterých je vykonáván sjednaný druh práce; okamžikem odevzdání podniku (jeho části) kupujícímu a převodem vlastnického práva k podniku na kupujícího dochází - nazíráno z hlediska zaměstnance - pouze ke změně jednoho ze subjektů pracovněprávního vztahu - zaměstnavatele, zatímco vlastní obsah pracovněprávního vztahu zůstává nedotčen. Jestliže tedy zaměstnanec vykonává práci podle pracovní smlouvy za podmínek, za nichž vzniká nemoc z povolání, přejímá nový zaměstnavatel práva a povinnosti z tohoto pracovněprávního vztahu s touto vlastností v nezměněné kvalitě, bez ohledu na to, kdy (zda vůbec) bude případně zjištěna nemoc z povolání. Protože rozsah přecházejících práv a povinností z pracovněprávních vztahů je v zásadě vymezen mírou práv a povinností, která dosavadnímu zaměstnavateli vyplývají z trvajících (existujících) pracovních poměrů k zaměstnancům, jichž se přechod týká, není z hlediska uvedených závěrů významné, že výkon pracovněprávního závazku je v okamžiku přechodu dočasně suspendován z důvodu některé z překážek v práci podle ustanovení § 124 až § 130 zák. práce.

Z uvedeného je zřejmé, že v posuzovaném případě na základě smlouvy o prodeji části podniku ze dne 12.12.1994 přešla na žalovanou 2) okamžikem prodeje části podniku - provozu slévárny v Ž. - rovněž veškerá práva a povinnosti z pracovněprávního vztahu žalobkyně upínající se k jejímu existujícímu (trvajícimu) pracovnímu poměru k žalovanému 1), u něhož vykonávala práci slévárenské dělnice za podmínek, z nichž vzniká nemoc z povolání, kterou byla později postižena. Na tomto závěru nic nemění okolnost, že žalobkyně byla v době uzavření smlouvy o prodeji části podniku dne 12.12.1994 v pracovní neschopnosti a že k žalované 2) „fakticky nikdy do pracovního poměru nenastoupila“, neboť ustanovení § 480 obč. zák. touto skutečností přechod práv a povinností vyplývajících z pracovněprávních vztahů nepodmiňuje a neváže na ni ani vznik odpovědnostního vztahu podle ustanovení § 190 odst. 3 zák. práce u nového zaměstnavatele. Opačný závěr nelze dovozovat - jak se mylně domnívá odvolací soud v napadeném rozsudku - ani ze skutečnosti, že žalobkyně (ať již z jakéhokoliv právního důvodu) přestala být v pracovním poměru u nového zaměstnavatele - žalované 2) a že od 1.6.1995 nastoupila u žalovaného 1) jako účetní, neboť nové skutečnosti, které nastanou poté, co přechod práv a povinností proběhl, nemohou být - jak z logiky věci plyne - pro posouzení této otázky významné.

Z uvedeného vyplývá, že rozsudek odvolacího soudu není správný. Nejvyšší soud České republiky jej proto zrušil a věc vrátil Krajskému soudu v Ústí nad Labem k dalšímu řízení (§ 243b odst. 2 část věty za středníkem, § 243b odst. 3 věta první o.s.ř.).

Právní názor vyslovený v tomto rozsudku je závazný; v novém rozhodnutí o věci rozhodne soud nejen o náhradě nákladů nového řízení a dovolacího řízení, ale znovu i o nákladech původního řízení (§ 226 odst. 1, § 243d odst. 1 část věty za středníkem a věta druhá o.s.ř.).

Proti tomuto rozsudku není přípustný opravný prostředek.

V Brně dne 10. listopadu 2003

JUDr. Zdeněk Novotný, v. r.
předseda senátu